

Derme Değerlendirme

BBY 244 BİLGİ KAYNAKLARI
YÖNETİMİ

PROF.DR. ÖZLEM GÖKKURT
DEMİRTEL

Derme Değerlendirme

Amaçları:

- Derme geliştirme çalışmalarının başarısını değerlendirme
- Derme geliştirme politikalarının izlenmesi ve denetlenmesi
- Dermeye ilişkin istatistiki verilerin doğru anlamlandırılması
- Gereksinim duyulan kaynakların belirlenmesi için ampirik verilerin sağlanması

BUGÜNE NASIL GELDİK ?

1990 lı yıllarda değişen anlayış

Lancaster, «..kullanıcı ihtiyaçlarına göre performans değerlendirme »

1990 lı yıllarda değişen anlayış

Sheugnessy, Library Trends

Toplam Kalite Yönetimi

- Harcamalar ve hizmet kalitesi arasındaki ilişki
- Kütüphanenin kurumsal etkinliğinin ölçülmesi

BUGÜNE NASIL GELDİK ?

Derme odaklı **performans** ölçümü

Kütüphane kaynaklarının sayısal ve nitel etkinliğini ölçme

Bunun için ayrılan ödeneğin yetkin ve yeterli kullanımının ölçülmesi

Derme Değerlendirme

Bilgi kaynaklarının türlerine göre

Konularına göre

Bilgi kaynaklarına yönelik hizmetlere göre

Dijital hizmetlerin sunulduğu uygulama ve sistemlere göre

İşbirliği protokollerine göre

Kendimizi nasıl görüyoruz ?

Elektronik Kullanım Verimliliğinin Ölçülmesi

Counter

Equinox

E-Metrics

ICOLC Guidelines

ISO ve NISO Standartları

Web temelli survey araçları (LibQual, StatsQual, DigiQual, MINES, ClimateQual)

Kendimizi nasıl görüyoruz ?

Equinox Temel Performans Göstergeleri

Elektronik kütüphane hizmetlerinden yararlanan reel kullanıcı yüzdesi

Elektronik kütüphane hizmetlerinin aylık kullanım sayıları

Uzaktan bağlanan kullanıcı sayısı

e-bilgi kaynaklarını kullanan kullanıcı sayısı

Kendimizi nasıl görüyoruz ?

---

e-Kütüphane hizmetine bağlantı maliyeti (kişi başı)

e-kütüphane ile sağlanan hizmetin maliyeti

e- Danışma hizmetinden yararlanan aylık kullanıcı sayısı (reel)

Kütüphane içi e-hizmet kullanım oranı

Kendimizi nasıl görüyoruz ?

E-hizmete bağlanamama sıklığı

Sistemin aktif olma sıklığı

Kütüphane içi bilgisayarlarda bekleme süresi

BT hizmetlerine yapılan harcamaların toplam kütüphane masrafları içindeki yüzdesi

Değerlendirme alanları aşağıda verilen maddeleri kapsayabilir :

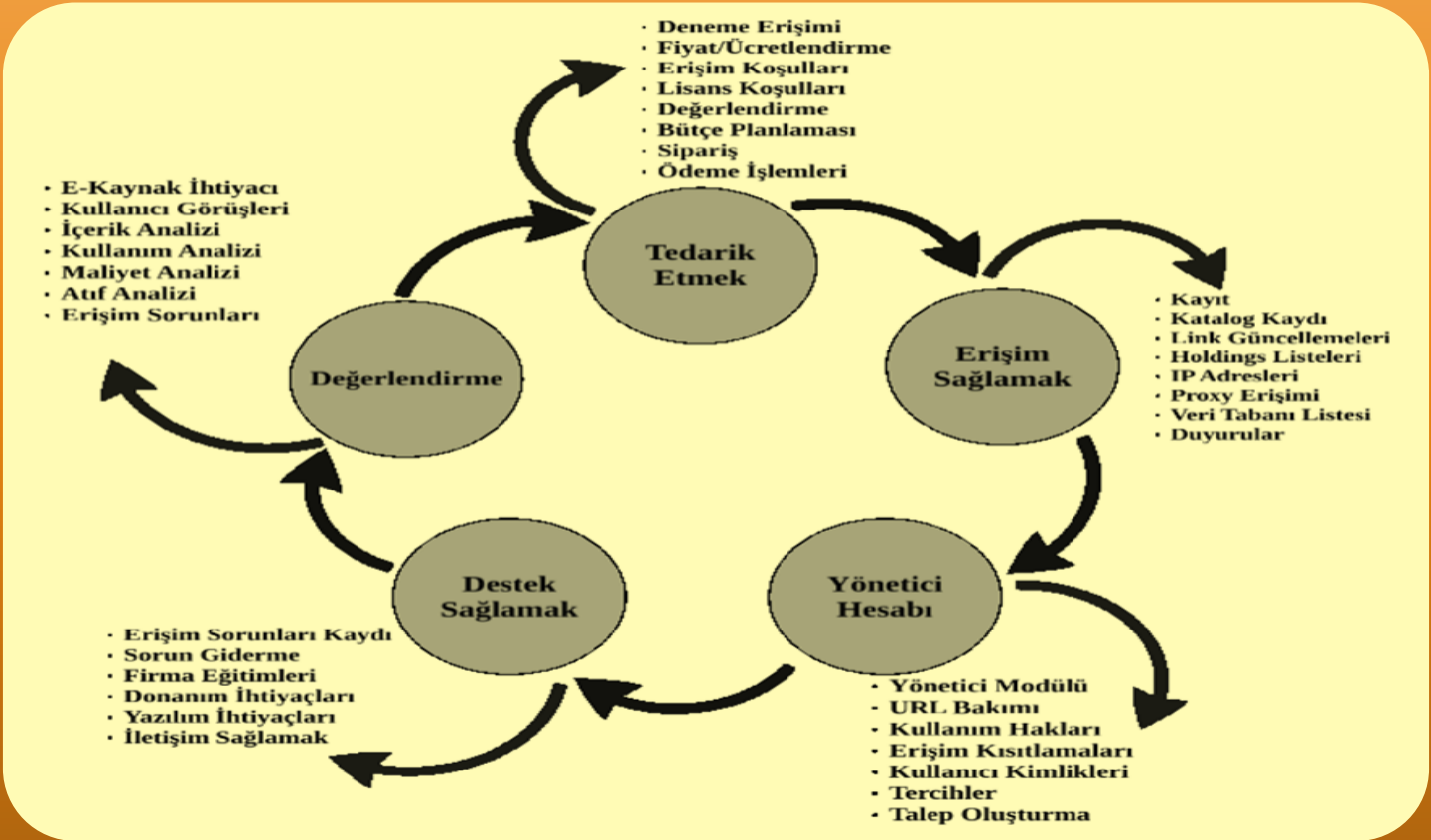
- Misyon ve vizyonun uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi
- Dermenin politika metninde verilen nicel ve nitel derinliği ile kullanıcı araştırmalarının karşılaştırılması
- Sağlama sürecinde gecikme vb sorunların giderilmesi
- Maliyet&yarar karşılaştırmaları
- İşbirliği- Ortak derme oluşturma Protokolleri , Konsorsiyum sürecinin verimliliğinin değerlendirilmesi
- Doküman teslim-Belge Sağlama
- Kütüphaneler Arası Ödünç Verme (ILL)

Değerlendirme alanları aşağıda verilen maddeleri kapsayabilir :

- Açık erişim ve elektronik yayıncılık
- Bilgi kaynakları & Web içeriklerinin kullanımının değerlendirilmesi
- Kullanıcı ve bilgi kaynakları etkileşiminin değerlendirilmesi
- Yeni verilen bir hizmetin değerlendirilmesi
- Dijitalleştirme gibi uzun vadeli projelerin planlamasına karar verilmesinde
- Diğer konular...

E-Kaynaklar Yaşam Döngüsü

Derme Değerlendirme

Etki Faktörleri:

Zaman ve coğrafya

Eldeki kaynaklar ve mevcut yayıncı piyasası & politikası

Dermenin niceliği ve derinliği

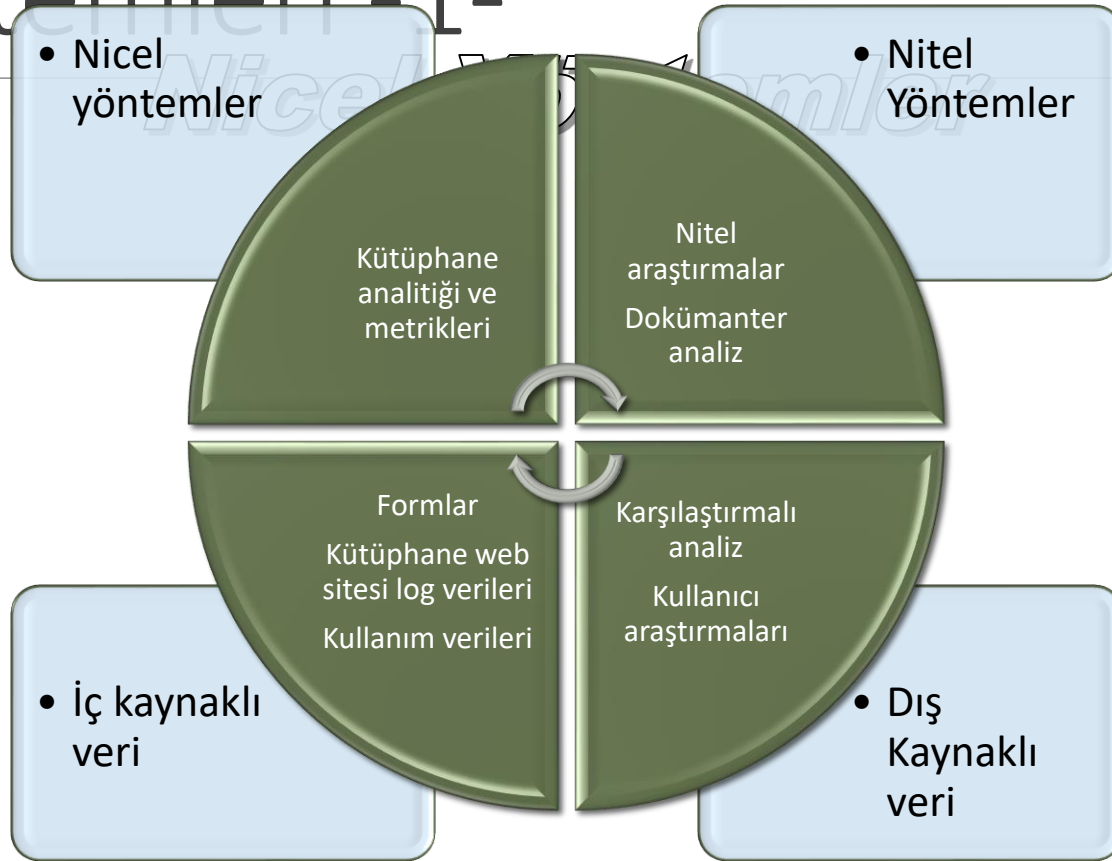
Disiplin alanlarına bağlı yayın piyasası

Hizmet verilen topluluk : Potansiyel ve reel kullanıcı grupları

İşbirliği protokolleri

Uzun vadeli plan gereksinimi

Derme Değerlendirme Yöntemleri -1-

Derme Değerlendirme Yöntemleri -2-

Derme merkezli iç kaynaklı (Derme merkezli) verilere dayalı yöntemler

- Kullanım& Kullanıcı araştırmaları:
  - Nitel verileri
  - Nicel veriler
- **İş etki analizi**

Derme merkezli dış kaynaklı (Derme merkezli) verilere dayalı yöntemler

Karşılaştırmalı analiz tekniği

- Diğer bilgi merkezleri
- Standart listeler (çekirdek yayın listesi, bibliyografyalar, kataloglar gibi)
- ❖ Profesyonel bir kişiye danışma

İş Etki Analizi için temel veriler

- Üniversitenin belirlenen elektronik kaynak ihtiyacının denetlenmesi
- Elektronik kaynak taleplerinin değerlendirilmesi
- Elektronik kaynak kullanım analizinin yapılması,
- Kaynak kullanımı, araştırma yapma, yayın üretimi benzeri konularda eğitimlerin düzenlenmesi,
- Kütüphane komisyonlarıyla disiplinlerin görüşlerinin alınması,
- Ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği yürütülmesi ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi,
- Elektronik kaynaklarla ilgili gelişmelerin takip edilmesi,
- Yayıncı ve firmalardan gelen kaynak önerilerinin deneme erişimine açılan veritabanlarına ilişkin sürecin değerlendirilmesi,

İş Etki Analizi

- ❑ Bir kuruluşun iş süreçlerinde sürekliliğini sağlamak amaçlı yürüttüğü bir süreçtir. Kritik iş operasyonlarında gelişebilecek bir kesintinin olası etklilerini anlamlandırmaya yönelik bir süreçtir. İş süreçlerini etkileyebilecek olumsuz senaryoların analiz edilmesiyle, riski en aza indirmek amaçlı stratejik değişikliklerin yapılmasına yardım eder.
- ❑ hizmet ve süreçlerdeki değişiklikler sayesinde alınabilecek tedbirlerin belirlenmesine ve dolayısıyla kriz yönetiminin gerçekleştirilmesine hizmet edecektir.

Derme Değerlendirme Yöntemleri -3-

Derme standartları

❖ Derme standartları (Farklı bilgi merkezi dermelerine özgü ALA, IFLA ve ISO standartları)

□ **ALA(2011)/NISO /ISO Standartları : National Information Standards Organization 2001, 2003: International Organization for Standardization: ISO Standartları 1991, 1998, 2003 : Bilgi erişim standartları.**

IFLA Standartları (IFLA Public Library Service Guidelines, 2010)

Derme Değerlendirme Yöntemleri -4-

❖ Atıf Analizi yönteminden yararlanma:

Atıf terimi, bir dokümanda verilen başka bir metnin bir bölümüne ya da tamamına ilişkin refrans olarak tanımlanmaktadır. Atıfta bulunulan ve atıfta bulunan çalışmalar arasındaki ilişkilerin incelenmesiyle atıf indeksleri ortaya çıkmıştır.

Derme Değerlendirme Yöntemleri -5-

❖ Atıf Analizi yönteminden yararlanma -2-

Atıf analizi çalışmalarının temel kaynağı, **Journal Citation Reports'** dur. Ancak sadece İngilizce dilinde yayımlanan süreli yayınlar için atıf sıklığı <her süreli yayına yapılan toplam atıf sayısı> değerlerine göre dergiler önem sıralarına, etki faktörlerine ve güncellik değerlerine göre sıralamalarını yayınlar.

ISI dışında Scopus ve Google Scholar atıf verileri

Scimago verileri

Clarivate Analytics

Scival verileri bibliyometrik olarak mevcut bilimsel kaynakları değerlendirmede daha ileri düzey veriler sunar

Derme Değerlendirme Yöntemleri -6-

Derme merkezli iç ve dış kaynaklı (Kullanıcı merkezli) verilere dayalı yöntemler

- ❖ Metrik değerlendirme: Dolaşım istatistikleri ve / veya diğer istatistikler ve
  - Sipariş istek formları ile
  - “ILL” : kütüphanelerarası ÖVi istatistikleri karşılaştırılması
  - Kullanıcı araştırmaları
  - Rafta bulunabilirlik ve/veya diğer erişim uçlarına yönelik araştırma
  - Dijital olarak erişilebilirlik olanak ve ortamları

Kullanıcı Analizi -1-

Farklı grupların nicel ve nitelik özelliklerine göre tanımlanması

Dermenin gruplandırılması (konu, tür ve dil)

Dermenin ayrıntılı analizi

Yukarıdaki değişkenlere göre kullanım ve kullanıcı analizi

Kullanıcı Analizi -2-

Sonuç:

- Ölçümlerin değerlendirilmesi: Derme gelişimi ve kullanıcı gruplarının istek ve ihtiyaçları arasındaki ilişki
- Kullanıcı tatmini
- Diğer sayısal ölçümler

Derme Değerlendirme

örnek: Ekin Gençlik ve Kültür Merkezi Kütüphanesi

İzlenecek adımlar:

1. Değerlendirme planının tasarlanması
2. Standart yöntemlerden en az birinin seçilmesi ve planının uygulanması ; bulguların rapor haline getirilmesi

Derme Değerlendirme

Örnek (devam)

Hedef : Dermenin kullanıcıların gereksinimlerini ve isteklerini karşılamada yeterli olup olmadığını belirlemek.

Sorgulanabilecek İşlevler:

- Kullanıcı profili tanımlı mıdır ?
- Kullanıcıların gereksinimleri nedir ?
- Kullanıcılara ilişkin iç ve dış kaynaklı verileri derlenmekte midir ?
- İç ve dış veri kaynakları verilerin derlenmesine uygun mudur ?
- ....

Bu sorulara ilişkin yöntemler nelerdir ?

Derme Değerlendirme

İşlevler -2-

- Derme, gençlere yönelik hizmetleri destekliyor mu? (ilişkili yöntemler: Karşılaştırmalı analiz, kullanıcı araştırmaları gibi)
- E-Derme ihtiyacı tanımlanmış mıdır?
- Derme diğer bilgi merkezleri ile karşılaştırıldığında...
- Aranan materyale ulaşım sağlanabiliyor mu?
- En çok istenen materyalden yeterli kopya bulunuyor mu ? (ilişkili yöntemler: Katalog istatistikleri, rafta erişilebilirlik gibi)

İlgili Örnek Yöntemler:

Rafta erişilebilirliğin örnekleme yöntemi ile test edilmesi

Dijital erişim & web sitesi kullanım verilerinin değerlendirilmesi

Sayısal veriler

Kullanıcı anketi

..

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Kütüphanenin temel amacı kullanıcıları için farklı düzeylerdeki bilgiyi derlemek, düzenlemek ve erişimlerini sağlamaktır. Bu doğrultuda *Association of College and Research Libraries* tarafından üniversite kütüphanelerine yönelik standartlar belirlenmiştir. İlgili standartlar, özellikle derme değerlendirme çalışmalarına ışık tutması bakımından buraya uyarlanmıştır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme Yönetimi : Kütüphane, akademik programlarını desteklemek amacıyla araştırma ve öğrenim faaliyetleri kapsamında farklı gereksinimlere cevap vermek üzere her çeşit materyali seçmek ve sağlamakla yükümlüdür.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme yönetimi, satın alma, bağış ve değişim olarak uygulanan geleneksel yöntemlerin yanısıra teknolojik gelişmelere bağlı olarak elektronik veritabanlarının erişimine olanak tanıyan abonelik, kiralama (leasing) ve kaynak paylaşımı ve/veya diğer işbirliği politikalarının belirlediği işlevleri içerir.

Derme akademik faaliyetleri destekleyecek yeterlilikte ve genişlikte olmalıdır: Bu anlamda sadece mülkiyet (sahiplik) ilkesi uyarınca kaynak sağlama ilkesi yeteli olmayacaktır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Üniversite programında yer alan genel disiplinleri destekleyecek kaynak bulundurma yanısıra yeni eklenen disiplin, çalışma konusu ve genel alanların uzantısı olan konularda da dermenin yeterli olması sağlanmalıdır.

Kütüphane konsorsiyal uygulamalar ve işbirliği bağlamındaki çalışmalarla akademik programların geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Kütüphane derme yönetimi kapsamında aracı firma v.b. kurum dışı ilişkilerin etkinliğinin değerlendirilmesinden sorumludur.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme Koruma Uygulamaları:

Kütüphane, koruma ve saklama amaçlı programlara kütüphanelerearası ve /veya aracı firmalarla işbirliği çerçevesinde katılmalıdır. Bu tür programlar ulusal bir plan ya da projenin bir parçası olarak örgütlenmelidir:

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Kütüphane ortamı nem ve sıcaklık ile ses ayarları :

Deniz Acun Sezgen 'in Ankara Üniversitesi Kütüphane Binaları (1992) üzerine yürüttüğü tez çalışmasında ideal nem oranı %45- %55 ; ideal sıcaklık ise 20 -22 derece ve ses düzeyi de %40 ile 45 desibel olarak belirtilmiştir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Uluslararası arşiv standartlarına göre de çok sık kullanılan materyal için koruma ısı 16 ve 19 derece arasında; çok sık kullanılmayan materyal için ise 13 ve 16 derece arasında olmalıdır. Bu dereceler bir ya da iki derece aşağıda ya da yukarıda olabilir. Aynı standartlara göre standart nem oranı, %45 ve %60 arasında ve %5 fark opsiyonu ile altında veya üstünde olabilir. Bu standartlar doğrultusunda, maksimum ve minimum değerler dikkate alınarak ortalama bir standart seçilmelidir.

Kütüphanenin dermesini korumaya yönelik olarak felaket durumları için hem olabilecek zararın giderilmesi ve hem de önlenmesi kapsamında önceden belirlenmiş bir “acil planı” üniversitenin böyle durumlar için uygulanacak planı ile ilişkili olmalıdır.

Materyalin kaybolması ve / veya çalınmasına karşı yeterli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Kütüphanenin temel amacı kullanıcıları için farklı düzeylerdeki bilgiyi derlemek, düzenlemek ve erişimlerini sağlamaktır. Bu doğrultuda *Association of College and Research Libraries* tarafından üniversite kütüphanelerine yönelik standartlar belirlenmiş ve güncellenmektedir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme akademik faaliyetleri destekleyecek yeterlilikte ve genişlikte olmalıdır: Bu anlamda sadece mülkiyet (sahiplik) ilkesi uyarınca kaynak sağlama ilkesi yeteli olmayacaktır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme Yönetimi : Kütüphane, akademik programlarını desteklemek amacıyla araştırma ve öğrenim faaliyetleri kapsamında farklı gereksinimlere cevap vermek üzere her çeşit materyali seçmek ve sağlamakla yükümlüdür. **Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları**

Derme yönetimi, satın alma, bağış ve değişim olarak uygulanan geleneksel yöntemlerin yanısıra teknolojik gelişmelere bağlı olarak elektronik veritabanlarının erişimine olanak tanıyan abonelik, kiralama (leasing) ve kaynak paylaşımı ve/veya diğer işbirliği politikalarının belirlediği işlevleri içerir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme akademik faaliyetleri destekleyecek yeterlilikte ve genişlikte olmalıdır: Bu anlamda sadece mülkiyet (sahiplik) ilkesi uyarınca kaynak sağlama ilkesi yeteli olmayacaktır.

Üniversite programında yer alan genel disiplinleri destekleyecek kaynak bulundurmanın yanısıra yeni eklenen disiplin, çalışma konusu ve genel alanların uzantısı olan konularda da dermenin yeterli olması sağlanmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

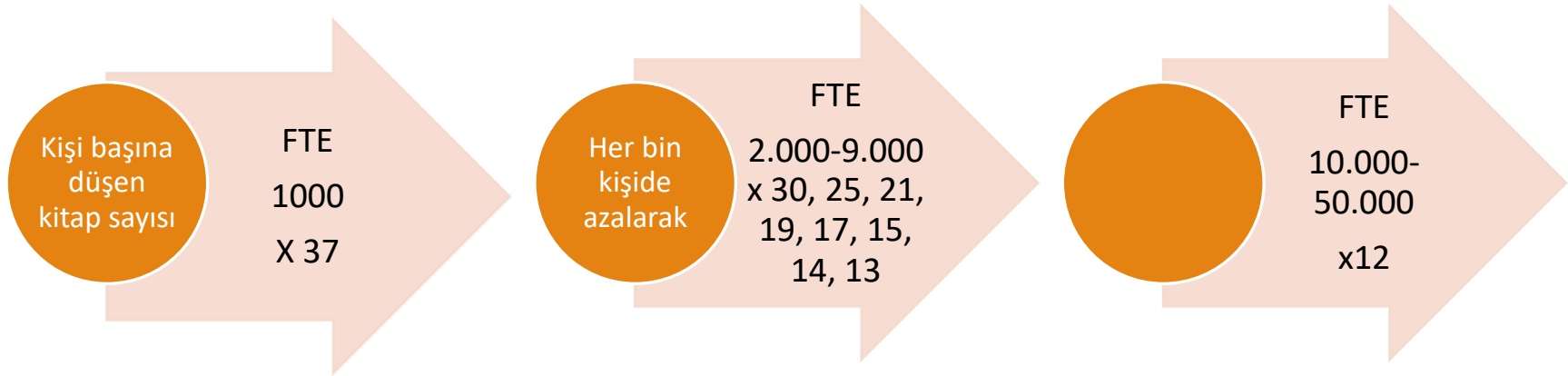
Kütüphane konsorsiyal uygulamalar ve işbirliği bağlamındaki çalışmalarla akademik programların geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Kütüphane derme yönetimi kapsamında aracı firma v.b. kurum dışı ilişkilerin etkinliğinin değerlendirilmesinden sorumludur.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

- Derme ile ilgili sayısal standartlar ve rehber kaynak için:

2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri Mevcut Durum,
Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri / YÖK. Ankara, 2014

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Derme Koruma Uygulamaları:

Kütüphane, koruma ve saklama amaçlı programlara kütüphanelere arası ve /veya aracı firmalarla işbirliği çerçevesinde katılmalıdır. Bu tür programlar ulusal bir plan ya da projenin bir parçası olarak örgütlenmelidir:

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Kütüphane ortamı nem ve sıcaklık ile ses ayarları :

Deniz Acun Sezgen 'in Ankara Üniversitesi Kütüphane Binaları (1992) üzerine yürüttüğü tez çalışmasında ideal nem oranı %45- %55 ; ideal sıcaklık ise 20 -22 derece ve ses düzeyi de %40 ile 45 desibel olarak belirtilmiştir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Uluslararası arşiv standartlarına göre de çok sık kullanılan materyal için koruma ısı 16 ve 19 derece arasında; çok sık kullanılmayan materyal için ise 13 ve 16 derece arasında olmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Bu dereceler bir ya da iki derece aşağıda ya da yukarıda olabilir. Aynı standartlara göre standart nem oranı, %45 ve %60 arasında ve %5 fark opsiyonu ile altında veya üstünde olabilir. Bu standartlar doğrultusunda, maksimum ve minimum değerler dikkate alınarak ortalama bir standart seçilmelidir.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Kütüphanenin dermesini korumaya yönelik olarak felaket durumları için hem olabilecek zararın giderilmesi ve hem de önlenmesi kapsamında önceden belirlenmiş bir “acil planı” üniversitenin böyle durumlar için uygulanacak planı ile ilişkili olmalıdır.

Materyalin kaybolması ve / veya çalınmasına karşı yeterli güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Üniversite Kütüphaneleri için Derme Standartları

Son Çalışmalar

YÖK e sunulan «2023'E DOĞRU TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri» başlıklı rapor, 2014.

Halk Kütüphanesi Hizmeti. IFLA/UNESCO, 2004,(TKD İstanbul Şubesi. Çeviren Bülent Yılmaz)

Halk Kütüphaneleri

11.01.2012

HALK KÜTÜPHANELERİ YÖNETMELİĞİ

Bu Yönetmeliğin amacı, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk, çocuk, ihtisas kütüphanelerinin kuruluş, görev, sorumluluk ve hizmetler ile yönetimine ilişkin esasları düzenlemektir.

Halk Kütüphaneleri

Pulman İlkeleri El Kitabı (Halk Kütüphaneleri İçin Kılavuz) Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları

«Bu projeye katılan kuruluşların bir kısmının çekirdeğini oluşturduğu daha genişlemiş bir ortaklar grubu, 2001'de 5. Çerçeve Programı kapsamında PULMAN projesine imza attılar. PULMAN (Public Libraries Mobilising Advanced Networks-İleri Ağları Hareketlendiren Halk Kütüphaneleri) Projesi'nin 2002'de PULMAN-XT adı altında aday ülkeleri de kapsayacak biçimde genişletilmesi aşamasında, Kültür Bakanlığı'nın desteğinde Türk Kütüphaneciler Derneği'nin katılımıyla Türkiye de bu ortaklığa girdi. «

Okul Kütüphaneleri

- IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Rehberi, 2002. (Çev. Muhittin Gürbüz, 2013)
- MEB Okul Kütüphaneleri Standart Yönergesi, 22.08.2001

«Bu Yönetmeliğin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda öğrencilerin bilimsel düşünen, demokratik davranışlara sahip, okuma alışkanlığı kazanmış, öğrenmeye, araştırmaya ve yeni teknolojileri kullanmaya istekli; hak, görev ve sorumluluklarının bilincinde; çağın gereklerini yerine getirebilecek şekilde yetişmelerine ve yararlanmalarına yardımcı olmak için okul kütüphaneleri ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapmaktır.»

Okul Kütüphaneleri

”Basılı olmayan kaynaklardan CD, kaset, film, slayt, video kaseti, resim, fotoğraf, plak, ses kasedi, disket ve benzerleri ile basılı kaynaklardan; öğrenci sayısına göre en az, 200-999 öğrencili okullarda 6000-10000 kitap, 1000'den fazla öğrencisi bulunan okullarda da her öğrenciye 10 kitap düşecek şekilde hizmete sunulur ”